

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

**TMMOB VE BAĞLI ODALARININ
ELEKTRİK, DOĞALGAZ VE PETROL
ÜRÜNLERİNE YAPILAN YÜKSEK
ORANLI ZAMLARLA İLGİLİ
ORTAK RAPORU**

TMMOB VE BAĞLI ODALARININ ELEKTRİK, DOĞALGAZ VE PETROL ÜRÜNLERİNE YAPILAN YÜKSEK ORANLI ZAMLARLA İLGİLİ ORTAK RAPORU

Özel elektrik şirketlerinin kazançlarını artırmak için yapılan fahiş zamlara, yükselen doğalgaz fiyatlarına, benzin, motorin, otogaz fiyatlarındaki sürekli artışlara, bütün mal ve hizmet fiyatlarının daha da artacak olmasına, hayat pahalılığının çekilmez hale gelmesine, ödenemeyecek faturalar nedeniyle elektriği, gazı, suyu kesilecek milyonlarca yurttaşı soğuk ve karanlık günlere mahkum edecek politikalara itiraz ediyoruz.

Siyasi iktidar, 2021'in son günü gece yarısına doğru elektrik ve doğalgaz satış fiyatlarında çok yüksek oranlı zamlar yaptı.

1. ELEKTRİK FİYATLARI

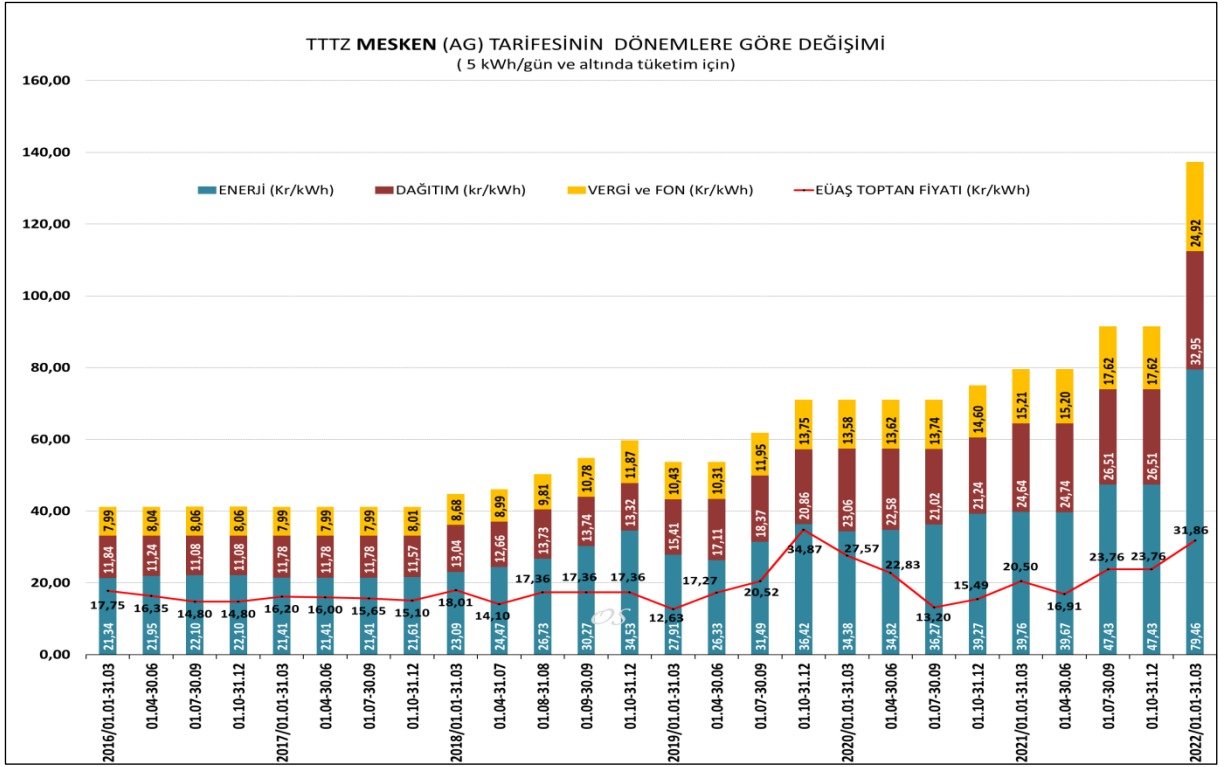
1 Temmuz 2021'den bu yana değişmeyen elektrik fiyatlarına, yılın son günü, değişik tüketim gruplarına göre yüzde 50-125 oranında zam yapıldı. Yapılan bu zamlarla, 01.01.2021-01.01.2022 arasındaki bir yıllık dönemde, elektrik fiyatları konutlarda yüzde 72,5-158,7, ticarethanelerde yüzde 158,8, tarımsal sulamada yüzde 120,8, sanayide yüzde 158,78 oranında arttı.

Tablo 1. Tüketici Gruplarına Göre 2019 Ocak–2022 Ocak Döneminde Elektrik Satış Fiyatları ve Artış Oranları

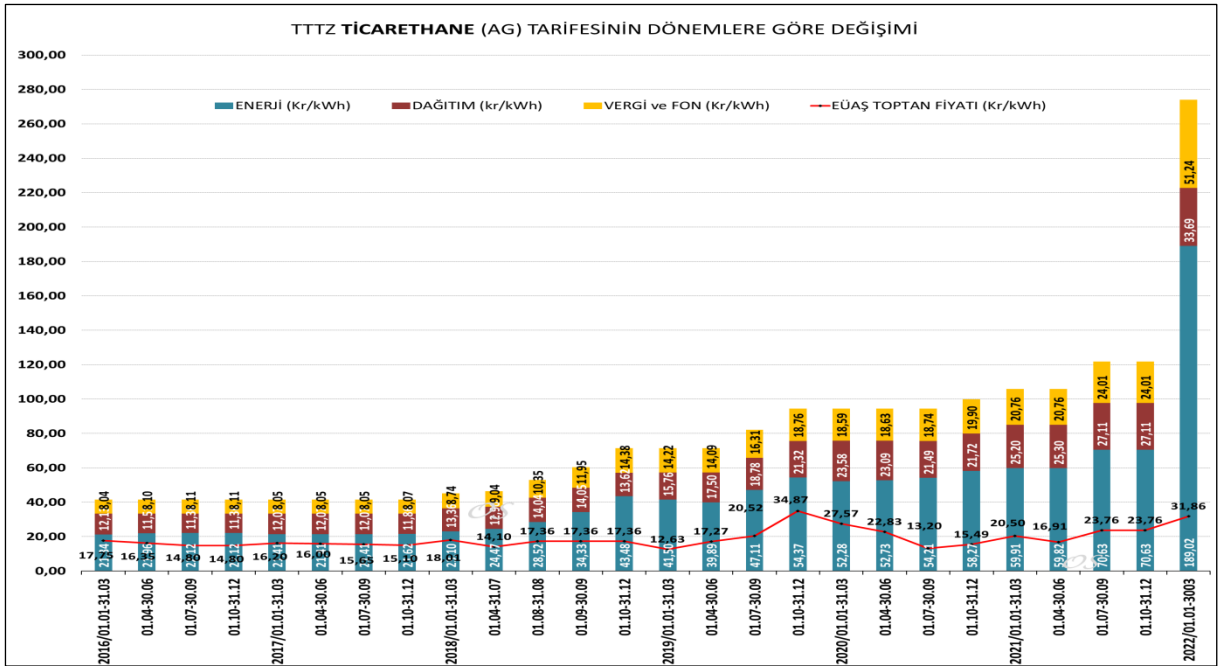
Tüketici Grubu	2019 OCAK TL/kWh	2021 OCAK TL/kWh	2021 ARALI K TL/kWh	2022 OCAK TL/kWh	2022 OCAK ZAMMI (%)	01.01.2021- 01.01.2022 Artış Oranı (%)	2019-2022 Artış Oranı (%)
KONUT (AG) Ayda150kWh'a kadar KONUT(AG)Ayda 150kWh'ın üzeri	0,5375	0,7961	0,9156	1,3733 2,0600	50 125	72,5 158,8	155,5 283,3
TİCARETHANE	0,7148	1.0547	1,2175	2,7395	125	159,7	334,8
TARIMSAL SULAMA (AG)	0,6301	0.9311	1,0730	2,0600	91,98	121,2	226,9
SANAYİ (AG) SANAYİ (OG)	0,5948 0,5371	0,8822 0,7956	1,0145 0,9150	2,2826 2,0587	125 125	158,7 158,8	283,8 283,3

2021 içinde TÜİK TÜFE oranı yüzde 36.08 oranında artmış iken, tabloda görüldüğü üzere, elektrik fiyatları TÜFE'nin çok üzerinde, yüzde 75-158,8 oranında artmıştır. 2019 Ocak-2022 Ocak döneminde de TÜFE artış oranı yüzde 72,5 olarak gerçekleşmiş iken, aynı dönemde elektrik fiyatları yüzde 155,5-334,8 oranında artmıştır ve bu artış oranları TÜFE'nin iki ila 4,6 katına ulaşmıştır.

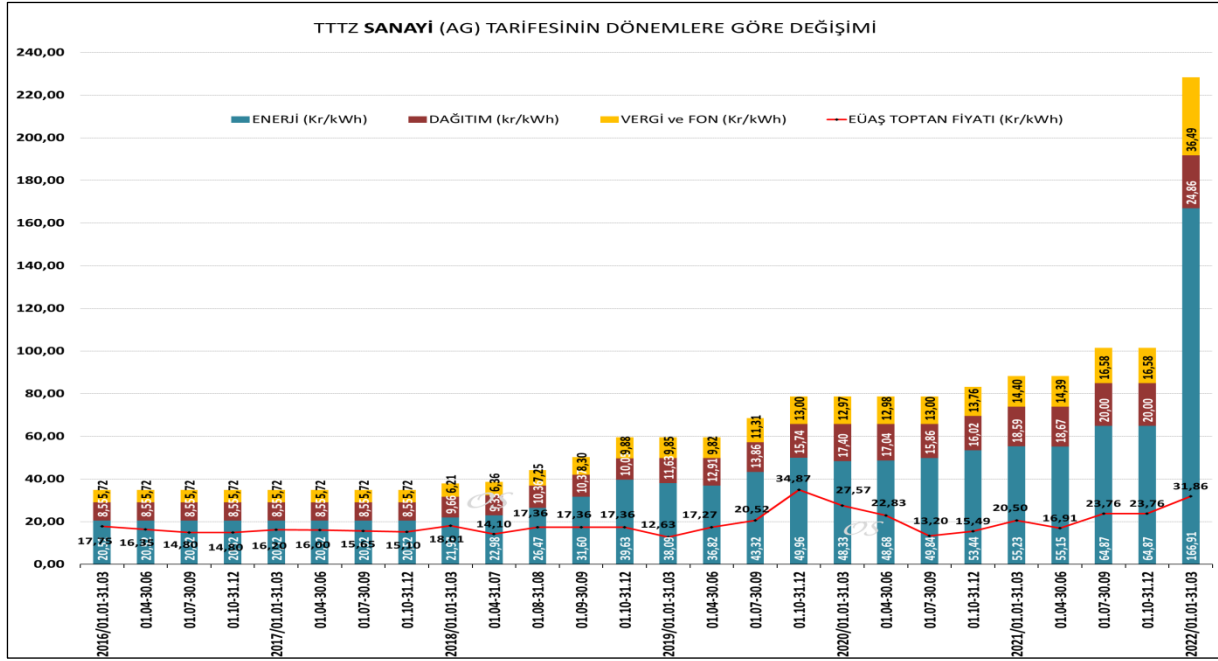
01.01.2016-01.01.2022 dönemindeki konut elektrik fiyatlarının gelişimi 1 No'lu grafikte, ticarethane elektrik fiyatlarının gelişimi 2 No'lu grafikte, sanayi(AG) elektrik fiyatlarının gelişimi 3 No'lu grafikte yer almaktadır. Her üç grafikte, 01.01.2022 tarihinde fiyatlardaki ani ve dik yükselişi net bir şekilde görülmektedir.

Grafik 1. TTTZ Mesken (AG) Tarifesinin Dönemlere Göre Değişimi

Grafik 2. TTTZ Ticarethane (AG) Tarifesinin Dönemlere Göre Değişimi

Grafik 3. TTTZ Sanayi (AG) Tarifesinin Dönemlere Göre Değişimi

Elektrik Zamlarıyla Özel Elektrik Şirketleri Kollanıyor

Bugüne değin uygulanan ve halen sürdürülen; alım garantili, YEKDEM (Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizması), kömür santrallerinden piyasa takas fiyatlarının çok üzerinde yüksek fiyatlarla elektrik satın alınması ve kapasite tahsis vb. uygulamalar ile bir bölümü hiçbir zaman çalışmayacak santrallere düzenli yapılan yapılan ödemelerle; kamu kaynaklarından milyarlarca lira özel elektrik şirketlerine aktarılmıştır.

EPDK'nın, 01.01.2022'den geçerli olmak üzere yürürlüğe koyduğu fahiş oranlı zamlar, özel elektrik şirketlerinin tüm tüketiciler üzerinden elde ettiği kazançlarını katlamayı öngörmektedir. EPIAŞ'da oluşan ve piyasa takas fiyatı olarak tanımlanan elektrik satış fiyatları, halen kWh için en fazla 100 kuruş düzeyindedir. EPIAŞ Ocak ayında teklif edilebilecek en yüksek fiyatın 134,5 kuruş /kWh olduğunu açıklamışken, EPDK'nın elektrik fiyat tarifelerinde yer alan enerji bedellerini, bu rakamlardan çok daha yüksek düzeyde tutması, özel elektrik şirketlerinin açık seçik biçimde kollanması anlamına gelmektedir.

Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezinin Ekim 2021 Aylık Bültenine göre enerji sektörünün toplam ticari kredi borcu 307 milyar TL ve toplam krediler içinde payı yüzde 9'dur. Ekim 2021 itibarıyla tasfiye olunacak alacak oranı en yüksek olan sektör; yüzde 9 ile inşaat sektörü olurken, bu sektörü yüzde 6 ile enerji sektörü takip etmektedir. Özel şirketlere bu denli güçlü bir şekilde arka çıkılmasında, özel elektrik şirketlerinin gelirlerini hızla yükseltme ve böylece bu şirketlerin bankalara olan kredi borçlarını ödemelerini hızlandırma niyeti de olabilir. EPDK kararına göre, görevli tedarik şirketleri, EÜAŞ'dan kWh'ı 31,56 kuruşa elektrik satın alabileceklerdir. Ama aylık tüketimi 150 kWh'ı geçen konut aboneleri, aşan kısım için enerji bedeli olarak 135 kuruş/kWh öderken, ticarethaneler ise tükettikleri her kWh için 189 kuruş/kWh ödeyeceklerdir. EPDK, EÜAŞ'ın tedarik şirketlerine düşük fiyatla elektrik satışı uygun görmekte, öte yanda da özel şirketlerinin elektriği tüketicilere çok daha yüksek fiyatlarla, tedarik şirketlerinin EÜAŞ'a ödediği 31,56 kuruşun 4-6 katına satmasını uygun bulmaktadır.

Konut Abonelerine Yeni Kazık: Kademeli Faturalandırma

EPDK tarafından onaylanarak uygulamaya giren elektrik tarifelerinde, meskenler için kademeli tarife belirlenmiştir. Bu kapsamda mesken tarifeleri, tüketimin gerçekleştiği zaman dilimi içindeki gün sayısı dikkate alınmak üzere günlük 5 kWh'lik tüketim baz alınarak iki kademe olarak fiyatlandırılmıştır.

EPDK'nın resmi sitesinde yer alan ve bu yıl ilk kez uygulanacak kademeli elektrik tarifelerine göre, meskenlerde alçak gerilim(AG) tek zamanlı abone grubu tarife faturaya esas günlük ortalama 5 kWh (150 kWh/ay) tüketim miktarı altındaki elektrik birim fiyatlarına yüzde 50; günlük ortalama 5 kWh tüketim miktarı üstündeki elektrik birim fiyatlarına ise yüzde 125 zam yapılmıştır. Elektrik fiyatları sanayi(AG) ve ticarethane(AG) abonelerinde yüzde 125, tarımsal sulamada yüzde 91,98 zamlanmıştır.

Fahiş oranlardaki zam, iktidarın tasarruf, verimlilik ve dar gelirli vatandaşlara yönelik iyileştirme iddialarının tamamen göstermelik olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 2. 01.01.2022 Elektrik Tarifleri

01.01.2022 TARİHİNDEN GEÇERLİ TEK TERİMLİ TEK ZAMANLI ELEKTRİK TARİFELERİ			
(Vergi ve Fon Payları Dahildir)			
TARİFE	31.12.2021 Birim Fiyatı (kr/kWh)	01.01.2022 Birim Fiyatı (kr/kWh)	DEĞİŞİM
MESKEN (AG) 5 kWh/gün ve altı	91,56	137,33	% 50
MESKEN (AG) 5 kWh/gün üstü	91,56	206,00	% 125
TİCARETHANE (AG)	121,75	273,95	% 125
SANAYİ (AG)	101,45	228,26	% 125
TARIMSAL SULAMA (AG)	107,30	206,00	% 91,98
MESKEN (OG)	86,88	195,47	% 125
TİCARETHANE (OG)	115,63	260,17	% 125
SANAYİ (OG)	91,50	205,87	% 125
TARIMSAL SULAMA (OG)	102,28	196,36	% 91,98
EÜAŞ'ın GÖREVLİ TEDARİK ŞİRKETLERİNE TOPTAN SATIŞ FİYATI	23,76	31,86	% 34,07

Sosyal Yardım olarak düşük gelir gruplarının sınırı aylık 150 kWh olarak belirlenmiştir. İlk defa uygulanacak olan kademeli sistemde üst sınır olarak belirlenen 5 kWh/gün (150 kWh/ay) tüketim, Sosyal Yardım olarak düşük gelir gruplarındaki ailelere sağlanan ücretsiz elektrik desteğidir. EPDK, düşük gelirli ailelerin aylık tüketimlerine de, yüzde 50 zam yapmaktan kaçınmamıştır. Hangi varsayımlara dayalı olarak bulunduğunu bilmediğimiz 150 kWh sınırı, yurttaşların sırtlarına yüklenen yeni bir kambur oluşturmuştur.

EMO'nun hesaplarına göre Türkiye'de standart yaşam koşullarında 4 kişilik bir hanenin aylık asgari elektrik tüketimi 230 kWh olarak hesaplanmıştır. Bu da; vatandaşların yaşadığı ödeme güçlüğünün hiçbir şekilde dikkate alınmadığını göstermektedir.

Tablo 3. Dört Kişilik Ailenin Asgari Yaşam Standardına Göre Tahmini Aylık Elektrik Tüketimi

TÜKETİM	kWh
Aydınlatma	66
Buzdolabı	70
Fırın	24
Televizyon	22,5
Çamaşır Makinası	15
Bulaşık Makinası	13
Ütü	10
Süpürge	5,5
Saç Kurutma Makinası	4,4
TOPLAM	230,4

Aralık 2021`de aylık elektrik tüketimi 230 kWh olan 4 kişilik bir ailenin toplam ödediği fatura toplamı 210,58 TL iken Ocak 2022 itibarıyla aylık faturası **yüzde 76** artarak 370,80 TL`ye çıkacaktır.

Tablo 4. Elektrik Faturalarının Bileşenleri

FATURA DÖNEMİ - TTTZ (MESKEN-ALÇAK GERİLİM)	2021 YILI (EKİ-KAS- ARA)	2022 YILI (OCA-ŞUB-MAR)	
Tüketim (kWh)	230	150	80
Enerji Birim Bedeli (TL/kWh)	0,47	0,79	1,35
Dağıtım Birim Bedeli (TL/kWh)	0,27	0,33	0,33
Enerji Tutarı (TL)	109,08	119,19	107,91
Dağıtım Tutarı (TL)	60,98	49,42	26,36
Enerji ve Dağıtım Tutarı (TL/kWh)	170,06	168,62	134,26
% 5 BTV (TL)	5,45	5,96	5,40
Vergi ve Fon Toplamı (TL)	8,40	5,96	5,40
ARA TOPLAM (TL)	178,45	174,58	139,66
KDV (% 18)	32,12	31,42	25,14
FATURA TOPLAMI (TL)	210,58	370,80	

2. DOĞALGAZ FİYATLARI

2021 yılı içinde her ay doğalgaz fiyatlarına zam yapan BOTAŞ'ın gaz satış fiyatları; Ocak 2022`de yapılan yüksek oranlı zamlarla birlikte, Ocak-2021 Ocak 2022 döneminde satış fiyatları; konut aboneleri için yüzde 47,1, ticari işletmeler ve küçük sanayi işletmeleri için yüzde 76,6, büyük sanayi işletmeleri için yüzde 345,5, elektrik santralleri için yüzde 290,4 artmıştır.

Tablo 5. Tüketici Gruplarına Göre 2019 Ocak–2022 Ocak Döneminde BOTAŞ’ın Doğal Gaz Satış Fiyatları

Tüketici Grubu	2019 OCAK ³ (TL/Sm)	2021 OCAK ³ (TL/Sm)	2022 OCAK ³ (TL/Sm)	2019 OCAK 2022 OCAK Artış Oranı (%)	2021 OCAK 2022 OCAK Artış Oranı (%)
Serbest Olmayan Tüketici	0,890014	1,264169	1,860118	109	47,1
1. Kademe Azami (300.000 Sm ³ . Elektrik Üretimi Hariç)	0,890014	1,264169	2,232141	150,8	76,6
2. Kademe (300.000 Sm ³ ’den Fazla. Elektrik Üretimi Hariç)	1,351527	1,414000	6,30	366,1	345,5
1. ve 2. Kademe Elektrik Üretimi	1,550000	1,414000	5,52	256,1	290,4

Son aylarda yapılan yüksek oranlı zamlarla büyük sanayi işletmeleri ve elektrik santralleri için sübvansiyon büyük ölçüde kaldırılmıştı. Ancak, döviz kurlarındaki yüksek artıştan sonra, gaz alış fiyatları ortalama 450 USD/1000 m³ kabul edilirse, 1m³ doğalgazın çıplak maliyeti, 0,45 USD/m³ x 12,50 TL/USD= 5,625 TL olmaktadır. Böylesi bir maliyet, BOTAŞ’ın sanayi ve santrallara doğalgaz satış fiyatlarını yüksek oranda arttırması sonrasında, sübvansiyonun nerede ise sona erdiğini, küçük sanayi ve konutlarda ise, sübvansiyonun kayda değer düzeyde devam ettiğini gösteriyor.

Konutlar ve küçük işyerlerine yönelik BOTAŞ satış fiyatlarında kayda değer desteğe karşın, BOTAŞ’ın 2021 içinde bu gruplara yönelik gaz satış fiyatları yüzde 47,1-76,6 oranlarında artmıştır. Konut ve küçük işyerlerinin doğalgaz faturaları, BOTAŞ’ın yaptığı zamların yanı sıra özel doğalgaz dağıtım şirketlerinin BOTAŞ’tan aldıkları gazın fiyatına ekledikleri ve sürekli artan Sistem Kullanım Bedelleri ile artmaktadır. Sistem Kullanım Bedelleri, EPDK tarafından her dağıtım bölgesi ve şirketi için ayrı ayrı belirlenmektedir. Fiyat artışlarının sürekli olarak yansıtıldığı sistem kullanım bedeli ve vergiler, tüketicinin ödediği tutarın üçte birine ulaşmaktadır.

Fahiş enerji zamları, yurttaşlarımızın gündelik yaşamı ve sanayi üretimi kadar, tarım ve gıda sektörünü de olumsuz etkilemektedir. Mazot, gübre, ilaç, yem, tohum gibi temel girdilerde yüzde 70 oranlarında dışarıya bağımlı tarım sektöründe dövizdeki artışa da bağlı olarak, doğalgaza bağlı gübre sektöründe yaşanan fahiş artışlar, traktörün mazota bağımlı olması, sulamada kullanılan elektrik maliyetlerindeki artış, gıda üretiminde azalış ve tüketiciye zamlı fiyat olarak yansiyacaktır.

Türkiye, bugün tükettiği doğalgazın nerede ise tamamını ithal etmektedir. 2020’de salgın nedeniyle, dünya ölçeğinde üretim ve ulaşım faaliyetlerinin daralmasından sonra, 2021’de normale dönüş ortamında sanayi üretimi hızla artarken, 2020’de duraksayan ticari ve lojistik faaliyetler de hız kazandı. Kuzey yarıkürede çok sert geçen 2020 kışı, ısınma amaçlı enerji kaynaklarına talebi artırdı. Dünyanın birçok bölgesinde 2021’in ilk yarısının kurak geçmesi, elektrik üretiminde hidroelektriğin katkısını azalttı. Hava koşullarına bağlı olarak, rüzgâra dayalı üretiminin de azalması; elektrik üretiminde doğalgaz ve kömüre talebi büyük oranda artırdı. Talep artışı ile fiyatlar yükseldi. ABD ve Uzak Doğu’da gaz fiyat artışları tolere edilebilir sınırlarda kaldı. Ancak Avrupa’da durum farklıydı. Geçen yıl pandemi nedeni ile dünya ölçeğinde doğalgaz talebinde azalma olmuş, yeni LNG tesis kapasitelerinin devreye girmesi ile yaratılan ilave arzın da etkisiyle, fiyatlar düşmüştü. Ancak, bu sürekli değil, dönemsel bir durumdu. Fiyatların daha da düşeceği gibi, gerçekçi olmayan beklentilere

odaklanan yönetimler, alımları geciktirdiler ve doğalgaz depolarını doldurmakta geç kaldılar. Ayrıca Avrupa'nın doğalgaz üretiminde de kayda değer gerilemeler yaşandı. Artan talep, spekülörlerin, üretici ve satıcıların spekülatif oyunları, Rusya'dan ithal edilen gaz arzını artıracak Kuzey Akım boru hattının geciktirilmesi vb. nedenlerle Avrupa'da gaz alım fiyatları çok yükseldi.

Doğalgaz fiyatlarındaki bu genel yükselme eğilimi, ülkemizi de etkiledi. Süresi biten gaz alım anlaşmalarının yerine yapılan yeni anlaşmalar daha yüksek alım fiyatları ile bağtlandı. Toplam doğalgaz ithalatı içinde payı artan LNG deki fiyat yükselişi de, Türkiye'nin doğalgaz ithalat faturasını daha da artırdı. TL'nin yabancı paralar karşısında yaşadığı yüksek değer kaybı da doğalgaz fiyatlarının artışında etkin oldu.

Zamda Bilinçli Zamanlama

EPDK, mevzuat gereği elektrik fiyatlarını, üçer aylık periyodlarla yılda dört kez düzenlemekle yükümlüdür. Bu yetki, 1 Ekim 2021'de kullanılmamış, fahiş zamlar yılın son günü açıklanmıştır. Bu zamanlama da manidardır. Eğer, elektrik fiyatlarına yapılan zamlar örneğin Kasım ayı içinde veya Aralık başında açıklanmış olsaydı, Aralık ayı enflasyon verilerine yansıtılacaktı. Aralık enflasyonu da, diğer aylarla birlikte kamu çalışanlarının ve emeklilerin maaşlarının hesabında dikkate alınıyor. Zammın yürürlük tarihi 1 Ocak 2022 olunca bu yüksek artışlar enflasyon hesabının dışında kaldılar. Aynı değerlendirme doğalgaz fiyatları için de geçerlidir. Diğer taraftan yapılan ücret zamlarının önemli bir bölümünü de, yaptıkları zamlarla geri aldılar.

Tablo 6. 2019 Ocak–2021 Aralık Dönemi Fiyat Artışları

2019 Ocak-2022 Ocak Dönemi Artışı (%)	
TÜİK Enflasyon Oranı	72,6
Konut Elektrik Fiyatı	155,5-283,3
Ticarethane Elektrik Fiyatı	334,8
Sanayi Elektrik	283,8
BOTAŞ Konut	109
BOTAŞ Ticarethane /Küçük Sanayi	150,8
BOTAŞ Büyük Sanayi	366,1
BOTAŞ Elektrik Santralleri	256,1

3. AKARYAKIT FİYATLARI

Yüzde 90'ın üzerinde bir oranla dışa bağımlı olan ve ithal edilen petrolden üretilen akaryakıt fiyatları, TÜİK'in resmi enflasyon rakamı olan yüzde 36,08'dan çok daha yüksek oranlarda arttı. Son bir yıl içinde, bayi satış fiyatları kurşunsuz benzinde yüzde 79, motorinde yüzde 92,8, oto gazda yüzde 124,9 oranlarına varan artışlar gösterdi. Bu denli yüksek artışların başlıca nedenleri, dünya genelinde petrol fiyatlarındaki yukarı doğru hareketlilik, TL'nin yabancı paralar karşısında hızlı değer kaybı ve petrol ürünlerine uygulanan yüksek vergilerdir.

Enerji girdileri fiyatlarındaki son bir yıl içindeki olağanüstü artışlar nedeniyle, faturalarını ödeyemedikleri için elektrik ve gazı kesilen milyonlarca konut abonesine, aynı sorunları yaşayacak onbinlerce küçük işyeri sahipleri de eklenecektir. Öte yanda, doğalgazın üretimlerinde sınav girdi olduğu sanayi tesisleri, yüzde 345 oranındaki fiyat artışlarını maliyetlerine derhal yansıtacaklar ve kendi ürün satış fiyatlarını yükseltecekler; üretim

maliyetlerinde doğalgazın birincil rol oynadığı gaz yakıtlı santrallerden elde edilen elektrik enerjisi maliyetlerinin arttığı gerekçesiyle fiyatlarını artırmaya çalışacaklardır. Bütün bunlar fiyat artışlarını daha da hızla yükseltecek ve hayat pahalılığını katlanarak artıracaktır.

Tablo 7. Ankara’da Hane Halkı Aylık Ortalama Elektrik, Doğal Gaz ve Su Harcamaları (Ocak 2022 Fiyatlarıyla)

Harcama Türü	Aylık Ortalama Tüketim	Birim Fiyat	Tutarı (TL)
Elektrik	230 kWh	1,3733/2,06 TL/kWh	370,80
Doğal Gaz	³ 89 m	2,74 TL/m ³	243,86
Su	³ 15 m	6,66 TL/m ³	99,90
Telefon ve İnternet			311,00
TOPLAM			1 025,56

Aylık harcamaların (4.253,40 TL olan) asgari ücrete oranı: yüzde 24,11’dir.

Tablo 8. İstanbul’da Hane Halkı Aylık Ortalama Elektrik, Doğal Gaz ve Su Harcamaları (Ocak 2022 Fiyatlarıyla)

Harcama Türü	Aylık Ortalama Tüketim	Birim Fiyat	Tutarı (TL)
Elektrik	230 kWh	1,3733/2,06 TL/kWh	370,80
Doğal Gaz	³ 76 m	2,79 TL/m ³	212,04
Su	³ 15 m	6,923TL/m ³ (?)	103,85
Telefon ve İnternet			311,00
TOPLAM			997,69

Aylık harcamaların (4.253,40 TL olan) asgari ücrete oranı: yüzde 23,5’tir.

4. RESMİN ÖTEKİ YÜZÜ

Elektrik fiyatlarında yüzde 50 ile yüzde 125 arasında değişen oranlarda yapılan fahiş zammın gerekçelerine yönelik olarak, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından 31.12.2021 tarihli bir basın açıklaması yapılmıştır. Açıklamada; “*pandemi koşulları sebebi ile hammadde fiyatlarında yaşanan artışlar sonucunda enerji maliyetlerinde çok büyük artışlar meydana geldiği*” ifade edilmekte, “*Dünya spot piyasalarında elektrik üretiminde kullanılan kömür fiyatlarında 5 kat, doğalgaz fiyatlarında ise 10 katlık artışlar olduğu*” ileri sürülmekte ve yapılan zamların küresel düzeyde ortaya çıkan bu maliyet artışları nedeniyle olduğu iddia edilmektedir.

Bu ifadeler gerçeği yansıtmamaktadır.

Dünya spot piyasalarında 2021 yılı içerisinde yüksek fiyat dalgalanmalarının olduğu doğrudur. Örneğin, elektrik üretiminde kullanılan buhar kömürünün ton fiyatı 2021 yılı başında 70-80 dolar düzeyindeyken yaklaşık 3 kat artarak Ekim ayında 240 dolar seviyesine kadar yükselmiştir. Ancak, daha sonra fiyatlar tekrar gerileyerek yılı 150-170 dolar seviyesinde kapatmıştır. Dolayısıyla spot piyasadaki kömür fiyatlarında 2021 yılında –EPDK basın açıklamasında iddia edildiği gibi 5 kat değil– yaklaşık 2 katlık bir artış söz konusudur.

Benzer şekilde, spot piyasalardaki doğalgaz fiyatlarında, 2021 yılı Eylül-Ekim aylarında yılbaşına göre yaklaşık 2,5 kat artışlar söz konusudur. Ancak, kömürde olduğu gibi doğalgaz fiyatları da Kasım ayıyla birlikte tekrar gerilemiştir. Dolayısıyla spot piyasadaki doğalgaz fiyatlarında 2021 yılında –basın açıklamasında iddia edildiği gibi 10 kat değil– yaklaşık 1,4 kat artış söz konusudur.

2021 yılında doğalgaz ve kömürde yaşanan ve zaman zaman basına da yansıyan astronomik fiyat artışları genellikle lokal ve geçici olup, Türkiye’deki elektrik fiyat artışları için bunların birebir gerekçe gösterilmesi doğru değildir.

Kamuoyunu doğru bilgilendirme sorumluluğu olan kamu idaresi, artış oranlarını aşırı abartarak gözümüzün önündeki bilgileri çarpıtmakta, fiyat artışlarının gerçek nedeni olan ekonomi yönetimindeki sorunların üzerini örtmeye çalışmaktadır. Bu davranışı ile EPDK bir kez daha, esas görevinin piyasalara ve şirketlere hizmet etmek olduğunu göstermiştir.

5. NE YAPMALI?

Acil Talepler

1. Elektrik fiyatlarındaki artışlar fahiştir, kabul edilemez. Zamlar geri alınmalıdır.
2. Elektrikte konutlar için düşük tarife sınırı aylık 230 kWh’a yükseltilmelidir.
3. 150 kWh elektrik yardımı uygulaması şeffaflaşmalı, ölçütleri kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Yoksul ailelere elektrik yardım sınırı da aylık 230 kWh’a yükseltilmelidir.
4. Konutlarda elektrik, doğalgaz ve suda KDV oranı yüzde 1’e düşürülmelidir.
5. Maddi imkansızlık nedeni ile elektrik, doğalgaz, su faturalarını ödeyemeyenlerin elektrik, gaz ve suyu kesilmemeli, kamu kaynaklarından sağlanacak desteklerle, yurttaşların karanlıkta, soğukta ve susuz kalmaları önlenmelidir.
6. Hızla artan fiyatlar karşısında düşük ücretleri de hızla gerileyen çalışan ve emeklilerin gelirleri insanca yaşamalarına imkan verecek düzeye yükseltilmelidir.

6. GELECEĞE YÖNELİK BAKIŞ AÇISI

Enerjide özelleştirme ve serbestleştirme politikaları ile iddia edildiği gibi “ucuz, kaliteli ve kesintisiz elektriğe ulaşım” mümkün olmadığı gibi Türkiye pahalı bir karanlığa mahkûm edilmiştir. Kışın ortasında yurttaşlar soğuk ve yokluk arasında seçim yapmaya zorlanmaktadır. İthal kaynaklara bağımlılık yüksek seviyelerde seyretmekte, enerji tasarrufu ve verimlilik politikaları sadece söylemde kalmakta, yaşama geçirilememektedir. Yaz saati gibi çocukların, çalışanların karanlıkta yollara düşmesine neden olan ve daha fazla elektrik

harcanmasına yol açan uygulamalarda ısrar edilirken, güya yapılan tasarruf ile ilgili bilimsel, ciddi hiçbir veri ortaya konulamamaktadır.

Enerji politika ve uygulamaları; çağdaş toplumlarda tüm yurttaşların ve toplumun ortak gereksinimleri olan eğitim, sağlık, ulaşım, adalet, iletişim, kültürel ve sportif hizmetlerinin, güvenli çalışma ve yaşam koşulları, beslenme, uygun barınma ihtiyaçlarının ve tüm bu hizmet ve faaliyetlerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde toplam ekonomik faaliyetlerin gereksineceği miktar ve nitelikte enerjinin; toplum çıkarlarını gözetken kamusal planlama kapsamında, kamu hizmeti olarak, doğal ve toplumsal çevreye olumsuz etkileri asgari düzeyde tutularak ve azami ölçüde yenilenebilir kaynaklara dayalı, etkin ve verimli olarak teminini, iletimini ve dağıtımını amaçlamalıdır.

7. KAMUSAL HİZMETLER KAMU ELİYLE VERİLMELİ

Ülkemizin yıllardır boğuştuğu sorunları aşmak ve ekonomik krizden mümkün olan en çabuk şekilde ve en az hasarla çıkabilmek için; yurttaşların ve toplumun vazgeçilmez gereksinimlerinin karşılanmasında kamu mülkiyeti, kamusal hizmet ve toplumsal yarar esaslarını temel alan demokratik bir planlama ve toplumsal kalkınma perspektifi ile kamucu, toplumcu bir programın uygulanması gereklidir. Kamu işletmelerinde şeffaflığın hakim olması, çalışanların karar alma süreçlerinde ve denetimde etkin olmaları, sendikal örgütlenmenin yaygınlaşması vb. vasıfları olacak yeni ve farklı bir kamu yapılanması, yatırımların planlı bir şekilde gerçekleştirilmesine imkân vereceği gibi, hizmetlerin niteliğini de artıracaktır.

Şirketlerin değil, yurttaşların ve toplumun çıkarlarını gözetken, sermaye kesimlerinin kârını artırmayı değil, yurttaşların ve toplumun yaşamsal enerji ihtiyacının yeşil bir çevre, mavi bir gökyüzü, yaşanabilir bir doğa hedefleri ile uyumlu ve çevreye en az zarar verecek bir yöntemle, güvenilir ve kolayca erişilebilir şekilde kamusal bir hizmet olarak temini için, toplum yararını gözetken adil ve demokratik bir ulusal kalkınma planı ve programı oluşturulması ve uygulanması zorunludur.

Bu tür bir yapı ve işleyişin ancak bir toplumcu sistemde mümkün olabileceğini biliyoruz. Bu hedefe ulaşmak için elbette mücadele ediyoruz ve edeceğiz. Ancak var olan koşullarda da yapılabilecekler vardır.

Arz güvenliğinde kamusal ağırlığın oluşması ve elektrik enerjisi fiyatlarında olası manipülasyonları önlemek için, gerek kurulu güç dengesi gerek üretim miktarı açılarından, üretim altyapısında da kamunun ağırlık kazanması şarttır. Kamu elindeki santrallerin özelleştirilmesi derhal durdurulmalıdır. Verimli özel santraller de kamulaştırılmalıdır. Neden oldukları salımları ve çevre kirliliğini köklü ve kalıcı bir şekilde azaltmayan santrallerle, kömür rezervleri tükenen veya dışsal maliyetleri yüksek olduğu için kömürün çıkarılmasından vazgeçilecek sahalarda bulunan kömür santrallerinin faaliyetlerine son verilmelidir. İhtiyaç duyulacak yeni elektrik enerjisi ihtiyacının karşılanması için; büyük rüzgâr çiftlikleri, çok büyük güneş enerjisi üretim sahaları, planlaması yapılmış, doğal ve toplumsal çevreye zararları asgari düzeyde olacak, yöre halkının kabul ettiği ve devreye alındığında yöre halkına doğrudan ve dolaylı katkılar sağlayacak HES vb. yenilenebilir enerjiye dayalı büyük elektrik üretim tesisleri, kamu eliyle yapılmalıdır.

8. ENERJİ SEKTÖRÜNDE YENİ BİR YAPILANMA VE YENİ KURUMLAR

Önerdiğimiz kamusal yapıda, adı üzerinde piyasa kurumu olan ve bugüne değin işlevini, yurttaşların değil, enerji şirketlerinin hak ve çıkarlarını kollamak olarak görmüş Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu kapatılmalıdır.

Büyüme ile istihdamı ve adil bölüşümü kurgulayan; bölgeler arasındaki eşitsizliği ve toplumdaki gelir dağılımı arasındaki dengesizliği gidermeyi amaçlayan; temel bilimleri, teknoloji geliştirmeyi ve nitelikli üretimi temel alan bir sanayi geliştirmeyi; eğitim, sağlık, enerji, ulaşım, konut vb. hizmetlerin kamu eli ile verilmesini öngören bir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için oluşturulacak kamu yapılanmasının önemli bir bileşeni olarak *Türkiye Planlama Kurumu* kurulmalıdır.

İl ve ülke düzeyinde yapacağı tüm çalışmalarda; geniş katılımlı demokratik mekanizmaların yaratacağı sinerjiden yararlanacak olan Türkiye Planlama Kurumu ve ETKB'nin ortak çalışmaları ile; kısa, orta ve uzun vadeli strateji belgeleri, beş yıllık planlar, yol haritaları, eylem planları hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Strateji, politika ve önceliklerin tartışılıp, yeniden belirleneceği, toplumun tüm kesimlerinin, konunun tüm taraflarının görüşlerini demokratik bir şekilde, özgürce ifade edebileceği, geniş katılımlı bir *Ulusal Enerji Platformu* oluşturulmalıdır.

Bu platform ve Türkiye Planlama Kurumu ile eşgüdüm ve etkileşim içinde birlikte çalışmak üzere ETKB bünyesinde *Ulusal Enerji Strateji Merkezi* kurulmalıdır.

Bunlarla birlikte bir üst kurum olarak;

- Elektrik üretim, iletim, dağıtım hizmetlerini verecek tesislerin ve şebekelerini kurmak ve işletmek,
- Enerji santrallerinin, iletim ve dağıtım şebekelerinin gerek ilk tesisleri gerekse operasyon, yenileme ve genişletme çalışmaları aşamalarında ihtiyaç duyulacak mühendislik ve müşavirlik hizmetlerini vermek,
- Santral ve şebekelerin tesis, işletme, yenileme ve genişletme çalışmalarında ihtiyaç duyulan ekipman ve aksamın temini için bünyesinde ve/veya sektördeki kuruluşlarla birlikte üretim faaliyetlerini gerçekleştirmek,
- Enerji yoksunluğunu ortadan kaldırmak

işlevlerini yerine getirmeye uygun bir yapıda *Türkiye Elektrik Kurumu (TEK)* kurulmalıdır.

Önerdiğimiz bu yapı içinde iletim faaliyetleri, üst kuruluş TEK bünyesinde, kamu iletim işletmesi Türkiye Elektrik İletim AŞ tarafından yürütülecektir. İletim şebekesini, yenilenebilir enerji üretim santrallerinin şebekeye bağlanmasına imkan verecek doğrultuda geliştirecek ve yenileyecek yatırımlar hızla yapılacaktır.

Dağıtım hizmetleri 21 adet bölgeye ayrılarak özelleştirilmiş olup özel dağıtım şirketleri eliyle yürütülmektedir. Oysa iletimdeki gibi dağıtımda da kamu tekeli olması gerekmektedir. Bu çerçevede dağıtım şirketleri kamulaştırılmalıdır. Özellikle arz güvenliğini güvence altına almak için, gerek kurulu güç dengesi, gerek üretim miktarı açılarından üretim altyapısında da, kamunun ağırlık kazanması şarttır. Bu amaçla kamu elindeki santrallerin özelleştirilmesi derhal durdurulmalı, verimli özel santraller de kamulaştırılmalı, kamu eliyle büyük RES ve GES yatırımları yapılmalıdır.

Türkiye Petrol ve Doğalgaz Kurumu (TPDK)

Petrol ve doğalgazın yapısı ve birbirleriyle ayrılmaz bütünlüğü; arama ve üretimden, iletim ve tüketiciye ulaşmada değer zincirindeki halkalarının ayrılmaz olduğu göz önüne alınacaktır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, ülkemizde de, petrol ve doğalgaz arama, üretim, rafinaj, iletim faaliyetleri; dikey bütünleşmiş bir yapıda sürdürülecek, ihtiyaç halinde bu yapı dağıtım ve satış faaliyetlerinde de bulunabilecektir. Bu amaçla, TPAO ve BOTAŞ'ı da bünyesine alacak Türkiye Petrol ve Doğalgaz Kurumu (TPDK) kurulmalıdır.

Ülkemiz, sanayimiz, halkımız ve geleceğimiz için yukarıda sıraladığımız önlemler ve oluşması gereken kamu kurumları mutlak gerekliliklerdir. Ülkemizin serbestleştirmelerin, özelleştirmelerin acı sonuçları ve özel şirketlere sunulan hukuk dışı ayrıcalıklardan başka türlü kurtulması mümkün değildir.

TMMOB

TMMOB Bilgisayar Mühendisleri Odası

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

TMMOB Fizik Mühendisleri Odası

TMMOB Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası

TMMOB Gemi Mühendisleri Odası

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası

TMMOB İç Mimarlar Odası

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası

TMMOB Maden Mühendisleri Odası

TMMOB Makina Mühendisleri Odası

TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası

TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası

TMMOB Mimarlar Odası

TMMOB Petrol Mühendisleri Odası

TMMOB Peyzaj Mimarlar Odası

TMMOB Şehir Plancıları Odası

TMMOB Tekstil Mühendisleri Odası

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

